

2

Formy wystąpień konferencyjnych

- 2.1. Wystąpienia i kryteria ich klasyfikacji
 - 2.1.1. Liczba nadawców i odbiorców
 - 2.1.2. Czas wystąpienia
 - 2.1.3. Poziom interakcji nadawców i odbiorców
 - 2.1.4. Kanał przekazu
 - 2.1.5. Stopień standaryzacji wystąpienia
- 2.2. Przegląd form wystąpień konferencyjnych
 - 2.2.1. Wykład (wykład proszony w sesji plenarnej lub sesji tematycznej)
 - 2.2.2. Pokaz naukowy
 - 2.2.3. Referat naukowy
 - 2.2.4. Sympozjum tematyczne
 - 2.2.5. Dyskusja panelowa
 - 2.2.6. Prezentacja posteru/plakatu
 - 2.2.7. Minireferat (doniesienie, pięciominutówka, *Lighting Talks*)
 - 2.2.8. Obrady stolikowe
 - 2.2.9. Warsztaty
 - 2.2.9.1. Organizacja sekcji warsztatowych
 - 2.2.9.2. Dobór tematów i trenerów
 - 2.2.9.3. Poświadczenie udziału w warsztatach
 - 2.2.10. Zestawienie cech formalnych rodzajów wystąpień

2.3. Formaty wystąpień konferencyjnych

2.3.1. TED i TEDtalks

2.3.2. Referaty z predefiniowanym rytmem prezentacji

2.3.2.1. *Pecha Kucha*

2.3.2.2. *Ignite (Ignite Talks)*

2.3.3. *Speed Geeking*

2. Formy wystąpień konferencyjnych

Grzegorz Czapnik

Katedra Informatologii i Bibliologii

Uniwersytet Łódzki

e-mail: grzegorz.czapnik@uni.lodz.pl

<https://orcid.org/0000-0001-5396-0812>

Dobór odpowiednich form wystąpień jest jedną z ważnych decyzji podejmowanych przez organizatorów już na wczesnym etapie planowania konferencji. Zależy od niego między innymi program i przebieg poszczególnych sesji. On z kolei jest uzależniony od wielu uwarunkowań – bazy lokalowej, posiadanych zasobów finansowych, ale także od zwyczajów panujących w określonym środowisku naukowym. Wiedza na temat zaplanowanych form wystąpień jest niezbędna aktywnym uczestnikom do odpowiedniego przygotowania swego udziału w wydarzeniu. Osobą odpowiedzialną za dobór form wystąpień jest najczęściej przewodniczący komitetu naukowego.

Pytania badawcze

- Co to jest wystąpienie konferencyjne i według jakich kryteriów można je charakteryzować?
- Jakie są najczęściej stosowane formy wystąpień na konferencjach?
- Czym jest format wystąpienia i jakie formaty są wykorzystywane podczas imprez naukowych?

Większość konferencji naukowych jest realizowana zgodnie ze schematem, w którym podczas kolejnych sesji wyznaczeni uczestnicy wygłaszają przygotowane wcześniej, dłuższe lub krótsze wystąpienia. Mają one najczęściej formę referatu ilustrowanego prezentacją multimedialną. Referat naukowy to tradycyjny rodzaj wystąpienia, ukształtowany kilkunastowieczną tradycją tysięcy spotkań akademickich gremiów.

Podczas imprez naukowych można się spotkać również z innymi formami wystąpień; wśród nich można wymienić te, które są już dobrze ugruntowane w historii, jak np. dyskusja panelowa¹ czy plakat², jak też formy nowe, dopiero wprowadzane i testowane na niektórych konferencjach.

W większości wypadków wystąpienia są przez uczestników przygotowywane wcześniej, z zachowaniem pewnych reguł i ograniczeń, wynikających z przyjętej formy przekazu. Organizatorzy konferencji już na etapie wstępnego projektowania tematyki i programu konferencji powinni określić, jakie formy wystąpień będą planowane, i przypisać je do poszczególnych sesji. Niepisaną zasadą jest łączenie w ramach każdej z sesji wystąpień jednolitych pod względem formy³.

Osobą odpowiedzialną za wybór preferowanych typów wystąpień jest przewodniczący komitetu naukowego, który w porozumieniu z kierownikiem konferencji i sekretarzem generalnym uzupełnia szkic planu wydarzeń konferencyjnych (por. podrozdział 3.1.2). Określenie formy wystąpień jest jedną z kluczowych informacji przesyłanych uczestnikom planującym aktywny udział w wydarzeniu naukowym, gdyż decyduje o postaci przygotowywanego materiału. Z kolei informacje uzyskane podczas rejestracji uczestników, zgłaszających swoje uczestnictwo, w tym w szczególności tytuły oraz streszczenia (abstrakty) wystąpień pozwalają komitetowi naukowemu na podjęcie ostatecznej decyzji dotyczącej akceptacji, propozycji zmiany bądź odrzucenia proponowanej przez uczestnika formy wystąpienia.

Ponieważ znajomość specyfiki i zastosowania poszczególnych form wystąpień należy zaliczyć do koniecznych kompetencji organizatorów konferencji, w rozdziale scharakteryzowano terminologię związaną z wystąpieniami konferencyjnymi, omówiono ich typologię oraz formy. Omówiono również wybrane, zestandaryzowane formalnie rodzaje przekazu, określane jako „formaty wystąpień”.

¹ Formalnie określenia „panel dyskusyjny” i „dyskusja panelowa” są synonimami (por. Bańko, 2010), jednak w artykule mianem „dyskusja panelowa” określono formę wystąpienia (komunikacji), podczas gdy termin „panel dyskusyjny” jest używany jako nazwa sesji obejmującej taką dyskusję. Szczegółowy opis tej formy przedstawiono w podrozdziale 2.2.5.

² Plakat, nazywany również posterem – jedna z prezentacyjnych form wystąpień, wykorzystywana najczęściej podczas tzw. sesji posterowych. Szczegółowy opis zawarto w podrozdziale 2.2.6.

³ Przykładowo: sesje wykładowe, sesje posterowe, sesje dyskusji stolikowych itp.

2.1. Wystąpienia i kryteria ich klasyfikacji

Wystąpienie konferencyjne to przygotowany według określonych reguł przekaz informacji, kierowany do uczestników konferencji. Podczas konferencji naukowej mamy najczęściej do czynienia z komunikacją naukową, rozumianą jako przekaz, którego nadawcami są uczeni. Wystąpienia mogą mieć również charakter komunikacji biznesowej lub profesjonalnej, kierowanej do środowiska uczonych (np. w wystąpieniach sponsorów). Reguły określające kształt wystąpień mogą dotyczyć wielu różnych cech formalnych, wśród których można wymienić:

2.1.1. Liczba nadawców i odbiorców

Nie wszystkie wystąpienia konferencyjne polegają na przekazie informacji skierowanym od pojedynczego prelegenta do wszystkich uczestników obrad. Liczba nadawców i odbiorców jest ważnym czynnikiem różnicującym poszczególne typy wystąpień.

1) Liczba nadawców

- jeden nadawca – pomimo że działalność naukowo-badawcza jest często aktywnością zbiorową, informacje o niej są podczas poszczególnych wystąpień przekazywane najczęściej przez pojedynczego nadawcę; jednoosobowy przekaz treści jest najbardziej charakterystyczny dla wszystkich form wykładowych, w tym wykładów i referatów konferencyjnych, ale także dla większości wystąpień prezentacyjnych, np. prezentacji posterów;
- kilku nadawców – zdarza się również, że na konferencji pojedyncze wystąpienie jest prezentowane przez zespół współpracowników; taka forma wystąpienia może być technicznie realizowana w dwóch postaciach:
 - nadawcy podczas całego wystąpienia pełnią jedną określoną funkcję (np. jeden z nich wygłasza referat, podczas gdy drugi jedynie obsługuje prezentację multimedialną), lub

- nadawcy pełnią swe role zamiennie w czasie wystąpienia (kolejni współpracownicy wygłaszają fragmenty referatu, wymieniają się również przy obsłudze prezentacji).

Dla organizatorów konferencji wystąpienie wieloosobowe jest dodatkowym wyzwaniem, ze względu na konieczność zapewnienia odpowiedniego wyposażenia technicznego (np. mikrofonów) dla kilku osób oraz odpowiednie zagospodarowanie miejsca dla zespołu, tak by kolejni referenci nie tłoczyli się bezładnie przy mównicy i zamieniali się swymi rolami w sposób, który w możliwie najmniejszym stopniu będzie odwracał uwagę odbiorców od merytorycznej zawartości przekazu.

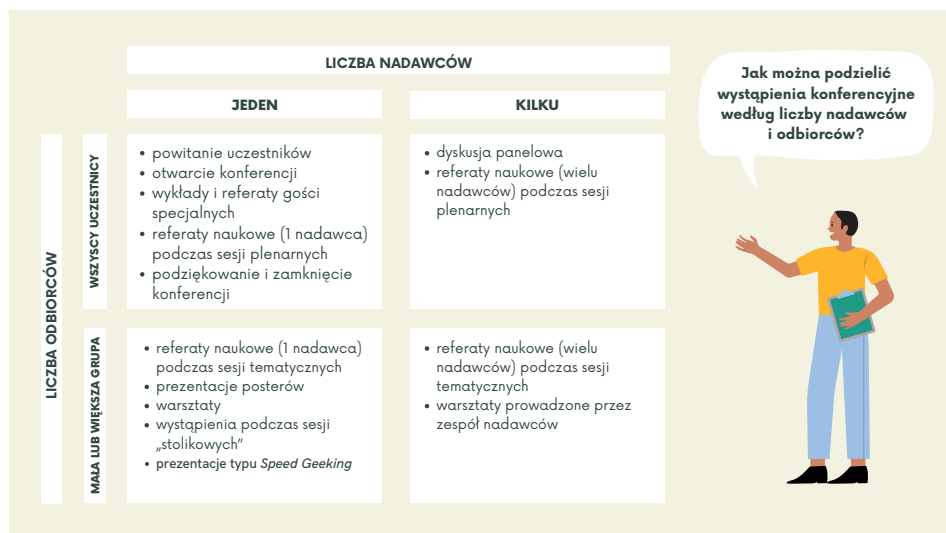
Z wystąpieniem kilku nadawców mamy również do czynienia podczas dyskusji panelowych, omówionych szerzej w podrozdziale 2.2.5.

2) Liczba odbiorców – uwzględniając to kryterium, wystąpienia konferencyjne można podzielić na:

- kierowane do wszystkich uczestników konferencji, wygłaszane najczęściej podczas sesji plenarnych; wśród nich znajdują się przede wszystkim wystąpienia najważniejszych członków komitetu organizacyjnego konferencji (powitanie i otwarcie konferencji, podziękowania, zamknięcie obrad itp.), wykłady i referaty gości specjalnych, dyskusje panelowe, ale także wystąpienia innych uczestników, wybrane ze względu na prestiż lub autorytet prelegentów lub tematykę dotyczącą ogólnych zagadnień; stosowane są w tym wypadku przede wszystkim formy podające, głównie wykłady i referaty, oraz formy uwzględniające moderowaną dyskusję z odbiorcami;
- kierowane do sprecyzowanej grupy uczestników (np. uczestników poszczególnych sekcji tematycznych, uczestników warsztatów) – różnią się od wystąpień z wcześniej wymienionej grupy przede wszystkim większą specjalizacją tematyczną; oprócz form wystąpień charakterystycznych dla sesji plenarnych mogą być też dla tych grup stosowane formy interaktywne i pozwalające na swobodniejszą wymianę informacji, np. warsztaty i pokazy; organizacja niektórych takich form wiąże się z ograniczeniem liczby uczestników, co powinno być uwzględnione w formularzu rejestracyjnym.

Do tej kategorii można również zaliczyć wystąpienia kierowane do niewielkich grup odbiorców. Z tego rodzaju przekazem mamy do czynienia podczas prezentacji posterów, sesji „stolikowych”, obrad typu *Speed Geeking*. Organizacja tych „małych form konferencyjnych” umożliwia zwiększoną i swobodną interakcję między nadawcami a odbiorcami, ale wiąże się często z koniecznością zapewnienia specjalnych warunków przestrzennych, lokalowych i technicznych.

Na ilustracji 2.1 przedstawiono wybrane formy wystąpień konferencyjnych sklasyfikowane według liczby nadawców i odbiorców.

Ilustracja 2.1. Kategorie wystąpień konferencyjnych według liczby nadawców i odbiorców

Źródło: opracowanie własne. Opracowanie graficzne Przemysław Krysiński.

2.1.2. Czas wystąpienia

Jedną z najważniejszych właściwości wystąpienia jest czas przeznaczony na jego prezentację. Jest to cecha istotna zarówno dla uczestników, jak i organizatorów konferencji. Dla nadawców wyznacza on ramy, w których trzeba zamknąć komunikowaną odbiorcom treść, komitetowi organizacyjnemu pozwala natomiast zaprojektować zarówno liczbę wystąpień, jak też całkowity czas pojedynczych sesji.

1) standardowy czas wystąpienia

Na większości konferencji czas prezentacji standardowego referatu naukowego to 15 lub 20 minut. Taki wymiar czasowy pojedynczych wystąpień pozwala na projektowanie sesji referatowych obejmujących 5–6 wystąpień oraz 20-minutową dyskusję, które łącznie trwają około 2 godzin.

2) ponadstandardowy czas wystąpienia

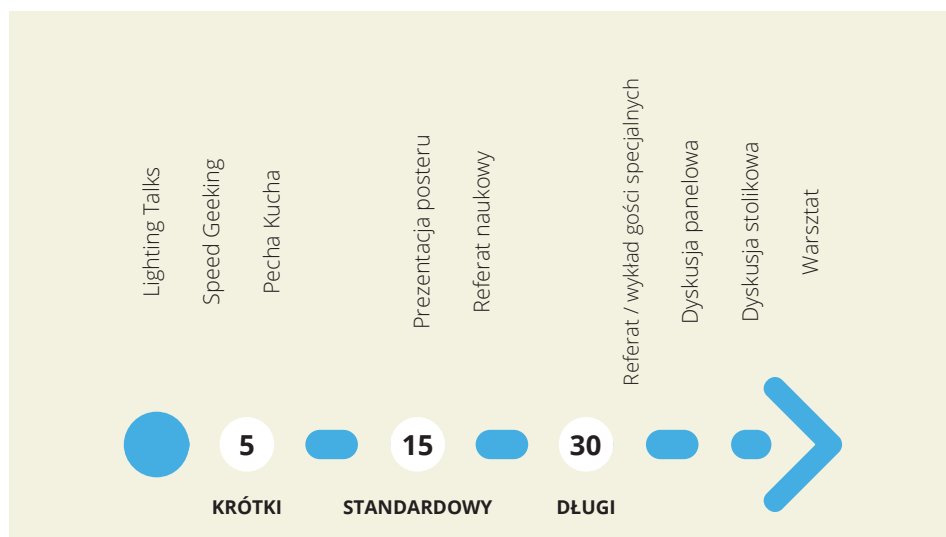
Dłuższe wystąpienia – 30-minutowe lub nawet godzinne – są na ogół rezerwowane dla gości specjalnych. Zagwarantowanie ponadstandardowego czasu referatu lub wykładu jest jedną z form wyróżnienia VIP-ów, jednak projektując takie wystąpienia, organizatorzy nie powinni ich trwania wydłużać nadmiernie, m.in. ze

względem na możliwość obniżania się poziomu koncentracji odbiorców wraz z upływem czasu. Długi czas wystąpienia charakteryzuje również dyskusje panelowe i obrady stolikowe (trwające najczęściej 1–2 godzin) oraz warsztaty, które mogą trwać nawet kilka godzin.

3) wystąpienia błyskawiczne

Obecnie na wielu konferencjach naukowych organizuje się sesje krótkich wystąpień, często o dokładnie określonym wymiarze czasowym. Ich celem z reguły nie jest pełne przedstawienie omawianego zagadnienia, lecz krótka prezentacja pomysłów, idei czy projektów. Skrócenie czasu wystąpień (nawet do 5 minut, jak w wypadku formatów *Lighting Talks*, *Ignite Talks*⁴) pozwala organizatorom zwiększyć liczbę wystąpień w obrębie sesji, wydłużyć czas przeznaczony na dyskusję lub skrócić całkowity wymiar czasowy sekcji. Łączenie krótkich sesji wystąpień „błyskawicznych” z sesjami standardowymi umożliwia organizatorom elastyczne zarządzanie czasem podczas projektowania programu sekcji naukowych, przerw kawowych i lunchu/obiadu oraz programu towarzyszącego.

Czas trwania wybranych form wystąpień zaprezentowano na ilustracji 2.2.

Ilustracja 2.2. Czas trwania wybranych form wystąpień (w min)
Źródło: opracowanie własne. Opracowanie graficzne Przemysław Krysiński.

⁴ Formy te są również określane mianem minireferatów i „referatów błyskawicznych”. Szerzej zostały omówione w podrozdziałach 2.2.7 i 2.3.3.

2.1.3. Poziom interakcji nadawców i odbiorców

Poszczególne formy wystąpień konferencyjnych charakteryzują się zróżnicowanym poziomem interakcji zachodzących między nadawcami komunikatów a odbiorcami. Uwzględniając to kryterium, możemy wyróżnić:

- wystąpienia o niskiej interakcji – do tej grupy należy zaliczyć większość oficjalnych wystąpień organizatorów konferencji (powitanie uczestników, otwarcie konferencji, podsumowanie i zamknięcie konferencji, komunikaty organizacyjne) oraz wykłady, dyskusje panelowe i referaty, którym nie towarzyszy dyskusja z odbiorcami (choćby w formie odroczonej);
- wystąpienia o odroczonej interakcji – należą tu przede wszystkim referaty zgrupowane w sesjach, którym towarzyszy dyskusja podejmowana po wygłoszeniu wystąpień; jest to rozwiązanie często spotykane na konferencjach; aby dyskusja była owocna, organizatorzy nie powinni planować zbyt wielu referatów w ramach jednej sesji; konieczne jest również zapewnienie proporcjonalnego do liczby wystąpień czasu na pytania odbiorców i wymianę opinii;
- wystąpienia z wysokim poziomem interakcji – do tej grupy można zaliczyć niektóre „krótkie” formy, kierowane do niewielkich grup odbiorców, jak prezentacje posterów i sesje stolikowe oraz wystąpienia wymagające aktywnego udziału wszystkich uczestników, w tym przede wszystkim warsztaty.

2.1.4. Kanał przekazu

W zależności od wykorzystywanego kanału przekazu wystąpienia konferencyjne można podzielić na:

- audialne – są to wykłady i referaty, którym nie towarzyszy żadna forma wizualizacji czy prezentacji graficznej; wystąpienia tego typu są coraz rzadziej spotykane na konferencjach naukowych; należy jednak zauważyć, że w przypadku niektórych form, w tym w szczególności dyskusji panelowych, dodanie przekazu wizualnego do werbalnie prowadzonej dyskusji może utrudniać słuchaczom jej śledzenie;
- audiowizualne – wystąpienia, w których komunikatowi werbalnemu towarzyszy dowolna forma wizualnego komentarza przekazywanej treści; ta postać przekazu jest obecnie standardem dla większości form wystąpień – poczynając od referatów naukowych wspieranych prezentacjami multimedialnymi, poprzez sesje posterowe, oparte na przedstawieniu plakatu i/lub infografik, aż po formy wykorzystujące filmy i media strumieniowe.

Ilustracje towarzyszyły wystąpieniom publicznym już za czasów cotygodniowych spotkań Royal Society w XVII wieku. Uczni – członkowie Towarzystwa często własnoręcznie malowali lub rytowali obrazy ilustrujące zjawiska, projekty urządzeń czy nowe odkrycia naukowe:

Od założenia Towarzystwa Królewskiego w 1660 r. obrazy i przedmioty były ważną częścią nauki. Pierwsi członkowie tworzyli obrazy, aby przekazać nowe odkrycia swoim kolegom na całym świecie, a także brytyjskiej opinii publicznej⁵.

W XVIII wieku do ilustracji publicznych wykładów zastosowano „magiczną latarnię”, czyli wynaleziony 100 lat wcześniej aparat, będący prekursorem późniejszych rzutników⁶. Rozwój fotografii oraz techniki zaowocował szerokim upowszechnieniem slajdów jako medium przenoszącym obrazy uzupełniające wystąpienia⁷. Różnego typu urządzenia projekcyjne (rzutniki slajdów, episkopy, diaskopy, epidiascopy) zostały zastąpione w 2. połowie XX wieku przez coraz doskonalsze projektory multimedialne, które obecnie należą do podstawowego sprzętu wykorzystywanego na konferencjach (por. podrozdział 6.4).

2.1.5. Stopień standaryzacji wystąpień

Wystąpienia konferencyjne mogą w mniejszym lub większym stopniu podlegać standaryzacji, w ramach której komitet organizacyjny może narzucać pewne ograniczenia dotyczące ich cech formalnych.

- niski poziom standaryzacji – podstawowe ograniczenia dotyczą czasu referatu bądź prezentacji, który powinien być z góry określony dla wszystkich wystąpień. Wystąpienia o niskim poziomie formalnej standaryzacji charakteryzuje swobodny przebieg w ramach wyznaczonego czasu; ograniczenie czasu może być jedynym wymaganiem w wypadku wystąpień gości specjalnych, którym na ogół nie narzuca się innych obostrzeń – przekaz może mieć postać werbalnego wykładu, referatu wspieranego prezentacją multimedialną, może również odbiegać od „standardowych form wystąpień”;
- średni poziom standaryzacji – wyróżnienie tego poziomu wydaje się konieczne ze względu na istnienie ograniczeń formalnych powiązanych – siłą tradycji i praktyki – z konkretnymi formami wystąpień; nawet jeżeli organizatorzy nie określą do-

⁵ Wybrane formy graficzne, tworzone przez członków Royal Society, można było podziwiać na wystawie „Science made visible: drawings, prints, objects”, zorganizowanej przez Towarzystwo, która była dostępna w stacjonarnej formie od lipca do grudnia 2018 roku (Science made visible..., 2018). Niektóre zdigitalizowane obiekty są obecnie udostępnione w serwisie Google Arts & Culture (Science made visible..., on: Google Arts & Culture, b.d.).

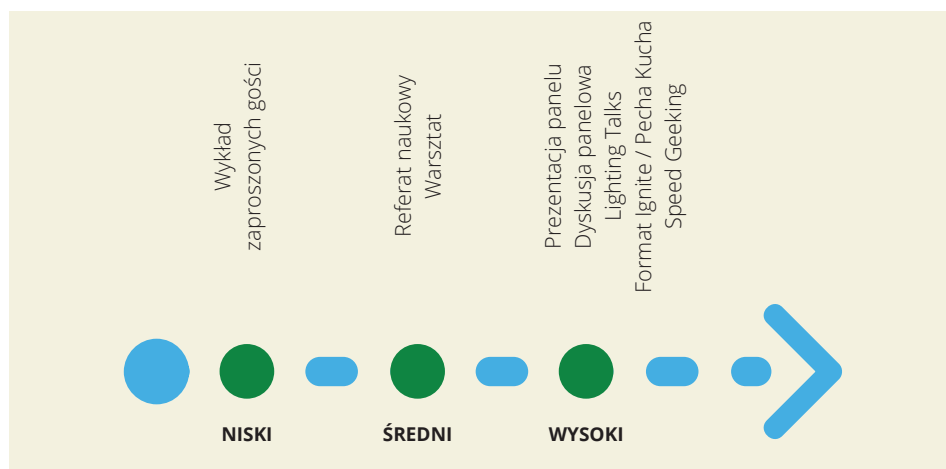
⁶ Angielskojęzyczna Wikipedia jako przykłady naukowego i edukacyjnego wykorzystania magicznych latarni przywołuje m.in. wykłady szkockiego uczonego Henry’ego Moyesa, które wygłaszał w Ameryce w latach 1785–1786, popularnonaukowe wystąpienia Stéphanie Félicité z botaniki, prowadzone pod koniec XVIII wieku, oraz wykłady astronomiczne Mosesa Holdena, prowadzone w latach 1814–1815.

⁷ Alan T. Kohl odnotowuje, że pierwsze użycie rzutnika slajdów miało miejsce już w 1873 roku, podczas wykładów Bruno Meyera na Politechnice w Karlsruhe (Kohl, 2012, s. 3). Por. też (Kulik, 2013; Kortez, 2016).

kładnie szczegółów formalnych wystąpienia, prelegenci i uczestnicy spodziewają się spełnienia określonych wzorców; przykładowo – typowy referat naukowy nie powinien stawać się wykładem, a dyskusja panelowa nie powinna przeradzać się w nieuporządkowaną, swobodną rozmowę; utrzymanie odpowiedniej formy wystąpień jest jednym z podstawowych zadań moderatorów sesji;

- wysoki poziom standaryzacji – z dodatkowymi ograniczeniami formalnymi mamy do czynienia w wypadku organizacji sesji posterowych – często spotykaną praktyką jest określenie wymaganego formatu plakatu; organizatorzy mogą narzucić również szereg szczegółowych zaleceń formalnych, określonych z reguły łącznie w tzw. formacie (konferencji, sesji lub wystąpienia); przykładem są sesje organizowane według standardu *Ignite* lub *Pecha Kucha*, w których określony jest nie tylko dokładny czas wystąpienia, ale również czas wyświetlania poszczególnych slajdów prezentacji multimedialnej, ich liczba i zawartość (zdecydowana dominacja obrazu i form graficznych nad tekstem lub przeciwnie – brak elementów graficznych, jak w „metodzie” Takahashi⁸); standaryzacji może podlegać także organizacja ruchu odbiorców i nadawców podczas tzw. sesji stolikowych, szczególnie w formacie *Speed Geeking*.

Na ilustracji 2.3 przedstawiono wybrane rodzaje wystąpień według stopnia standaryzacji ich formy.

Ilustracja 2.3. Poziom standaryzacji wybranych form wystąpień

Źródło: opracowanie własne. Opracowanie graficzne Przemysław Krysiński.

⁸ Metoda Takahashi to technika wykorzystująca niezwykle proste slajdy do prezentacji. Nazwa pochodzi od jego wynalazcy, Masayoshi Takahashi. W przeciwieństwie do typowej prezentacji nie są używane żadne zdjęcia ani wykresy. Na każdym slajdzie znajduje się tylko kilka słów – często tylko jedno lub dwa krótkie słowa z bardzo dużymi znakami. Aby to zrekompensować, prezydent używa znacznie więcej slajdów niż w tradycyjnej prezentacji, przy czym każdy slajd jest wyświetlany przez znacznie krótszy czas (Takahashi method, 2020).

2.2. Przegląd form wystąpień konferencyjnych

W rozdziale przedstawiono najczęściej spotykane formy wystąpień konferencyjnych oraz scharakteryzowano je na podstawie kryteriów, przedstawionych w podrozdziale 2.1.

2.2.1. Wykład (wykład proszony w sesji plenarnej lub sesji tematycznej)

Zgodnie z definicją zamieszczoną w *Słowniku języka polskiego* „wykład to dłuższa, zaplanowana wypowiedź służąca przekazaniu słuchaczom wiedzy na jakiś temat” (Wykład 1. W: Słownik...). Jest to przede wszystkim metoda nauczania stosowana w szkolnictwie średnim i wyższym, oparta na ustnym przekazywaniu odpowiednio uporządkowanych wiadomości (Wykład. W: Encyklopedia PWN).

Wykład jest najstarszą, obok pokazu, formą wystąpień konferencyjnych. Podczas spotkań The Royal Society prelegenci przygotowywali pokazy eksperymentów i narzędzi badawczych, dyskutowali oraz niekiedy wygłaszali dłuższe wystąpienia⁹. Obecnie na konferencjach naukowych forma wykładu konferencyjnego jest z reguły wykorzystywana wyłącznie w przemówieniach zaproszonych gości specjalnych¹⁰ (ang. *keynote addresses*).

Wykład konferencyjny to najczęściej dłuższe wystąpienie, trwające od 30 minut do nawet 1,5 godziny, podczas którego prelegent przedstawia w sposób kompleksowy wybrane zagadnienie. Planując podczas organizacji konferencji wystąpienia gości specjalnych w formie wykładu, nie należy tego czasu nadmiernie wydłużać – zbyt długie przemowy mogą być nużące dla odbiorców. Wystąpienia tego rodzaju, czasem w postaci tzw. wykładu inauguracyjnego, są z reguły planowane na początek sesji plenarnej, otwierającej konferencję (wówczas ich adresatem są wszyscy uczestnicy), niekiedy również otwierają poszczególne sesje tematyczne (wówczas grono ich odbiorców jest ograniczone do uczestników sesji, zaś ich tematyka – do przedmiotu sesji).

Wykłady są formą tylko w niewielkim stopniu zestandaryzowaną – na ogół prelegentowi nie narzuca się innych ograniczeń poza czasem wystąpienia i – ewentualnie – sugestią tematu, która powinna być spójna z główną problematyką konferencji lub sesji.

Na współczesnych konferencjach prelegenci podczas wykładu również korzystają z możliwości wsparcia przekazywanych treści obrazem – najczęściej w formie prezentacji multimedialnej.

⁹ Christopher Wren zanotował w wydanym drukiem w 1682 roku zbiorze wykładów Nehemiaha Grew: „Na spotkaniu Rady Towarzystwa Królewskiego 22 lutego 1681/2 Dr Grew przeczytał kilka wykładów o anatomii roślin, z których niektóre zostały już wydrukowane wcześniej, a niektóre nie były drukowane; wraz z kilkoma innymi wykładami o ich barwach, zapachach, smakach i solach, a także o rozpuszczaniu soli w wodzie; oraz mieszaninach; wszystkie ku zadowoleniu wspomnianego Towarzystwa; dlatego polecono, [wszystkie] wydrukować razem w jednym tomie” (Book of the Week..., 2018; tłum. własne).

¹⁰ Wystąpienie takie określa się terminem „wykład proszony”.

Jeżeli prelegent zaproszony do przedstawienia wykładu jest nie tylko specjalistą, ale również znakomitym mówcą, forma ta może być dobrym wprowadzeniem do obrad konferencyjnych.

2.2.2. Pokaz naukowy

Na spotkaniach Royal Society, a także na wielu konferencjach w przeszłości pokazy naukowe, podczas których prezentowano „na żywo” aparaturę naukową, przeprowadzano eksperymenty, a czasem też operacje i sekcje zwłok, były podstawą dyskusji oraz narzędziem popularyzacji nauki.

Obecnie ta forma wystąpień jest stosowana jedynie na konferencjach w niektórych dziedzinach wiedzy, np. podczas konferencji medycznych w dalszym ciągu bywają organizowane pokazy procedur medycznych, które nie są jednak wykonywane w trakcie imprezy naukowej, lecz wcześniej nagrywane i jedynie odtwarzane (wraz z odpowiednim komentarzem) przed audytorium uczestników.

Elementy tej formy możemy odnaleźć również w wystąpieniach sponsorów, którzy prezentują w praktyce nowe narzędzia, aplikacje oraz ich zastosowania. Okazją do praktycznego zapoznania uczestników konferencji z nowymi rozwiązaniami i procedurami są również warsztaty (por. podrozdział 2.2.9).

2.2.3. Referat naukowy

Referat naukowy to podstawowa forma wystąpień na wszystkich konferencjach. Nazwa pochodzi od łac. *referre*, co oznacza „przedstawiać, referować” (Referat. W: Wikipedia) i dobrze charakteryzuje jej specyfikę. Zadaniem autora referatu powinno być bowiem syntetyczne, naukowe przedstawienie i podsumowanie pewnego zagadnienia, bez przedstawiania wszystkich szczegółowych danych i wyników badań – co może mieć miejsce np. podczas wykładu. Mirosław Krajewski, opisując metodologię tworzenia prac naukowych, podkreśla, że referat „przedstawia założenia i wyniki badań empirycznych, badań eksperymentalnych wraz z płynącymi z nich wnioskami. Powinien on być stosunkowo krótki, by czytelnik (uczestnik seminarium) mógł szybko przyswoić sobie przedstawiane w nim argumenty” (2020, s. 54). Prawidłowo skonstruowany referat powinien mieć logiczną strukturę (wstęp, rozwinięcie i zakończenie)¹¹ i zachowywać styl naukowy. Krajewski sugeruje również, że referat naukowy powinien pobudzać odbiorców do dyskusji (2020, s. 54).

Nadawcą referatu naukowego jest najczęściej pojedynczy uczestnik czynny, rzadziej organizowane są wieloosobowe wystąpienia tego rodzaju. Odbiorcami mogą być zarówno wszyscy uczestnicy konferencji podczas sesji plenarnych, jak też grupa uczestnicząca w obradach sesyjnych.

¹¹ Poszczególne części referatu naukowego powinny odpowiadać etapom procesu skutecznego komunikowania, przebiegającego według schematu: „powiedz, co masz zamiar przedstawić, następnie to przedstaw, a na koniec powiedz, co przedstawiłeś”.

Standardowy referat naukowy trwa z reguły 15–20 minut. Na współczesnych konferencjach zauważalna jest tendencja do ograniczania czasu wystąpienia – coraz częściej limitem jest 15 minut, organizowane są także sesje minireferatów, podczas których każdy prelegent ma tylko 5 minut na prezentację wystąpienia (zob. podrozdział 2.2.7).

Referaty są najczęściej łączone w sesje referatowe, podczas których wygłaszanych jest kilka wystąpień (4–8 „standardowych” referatów, w zależności od ustalonego czasu sesji), po czym następuje dyskusja z odbiorcami. Referaty naukowe są zatem wystąpieniami o odroczonej interakcji z odbiorcami. Zadaniem organizatorów jest zapewnienie proporcjonalnego do liczby wystąpień czasu na dyskusję oraz moderowanie jej przebiegu.

Wystąpienia podczas sesji referatowych są w większości wspierane prezentacją multimedialną, wyświetlaną „w tle” wypowiedzi referenta. Choć możliwe jest „wgranie” prezentacji do pamięci komputera współpracującego z rzutnikiem multimedialnym bezpośrednio przed rozpoczęciem obrad lub nawet przed sesją, podczas której występują referenci, zalecane jest przysyłanie prezentacji co najmniej tydzień przed rozpoczęciem obrad. Ten margines czasowy pozwoli organizatorom na sprawdzenie poprawności działania „pokazów slajdów”. Jeżeli organizatorzy zdecydują się na takie rozwiązanie, powinni w kalendarzu konferencji uwzględnić ostateczny termin przysyłania prezentacji.

Ograniczenia formalne dla nadawcy w wypadku referatów naukowych dotyczą przede wszystkim czasu wystąpienia oraz konieczności dostosowania formy wypowiedzi i prezentacji do specyfiki tej formy komunikatu. Choć – szczególnie dla referatów sekcyjnych – w pewnym zakresie narzucone są wymagania dotyczące tematyki wystąpienia, w praktyce jego przedmiot określa autor-nadawca, a jego akceptacja oraz przydzielenie referatu do odpowiedniej sekcji (najczęściej na podstawie przesyłanego wcześniej abstraktu wystąpienia) pozostaje zadaniem komitetu naukowego konferencji. Referat naukowy jest w związku z tym formą o średnim poziomie standaryzacji.

2.2.4. Sympozjum tematyczne

Sympozjum tematyczne nie jest określeniem formy pojedynczego wystąpienia, lecz formą organizacji sesji konferencyjnej, podczas której przedstawianych jest kilka referatów naukowych dotyczących ściśle określonych, powiązanych ze sobą zagadnień. Tematykę takiego sympozjum z reguły ustalają organizatorzy konferencji, a kwalifikowane referaty są często tzw. wystąpieniami zamawianymi. Sympozja tematyczne obowiązkowo muszą być zakończone dyskusją, która jest często dłuższa niż w przypadku standardowych sesji referatowych. Formalnie więc sympozja tematyczne bazują na omówionych wcześniej referatach, lecz ograniczony i sprecyzowany jest ich zakres treściowy.

2.2.5. Dyskusja panelowa

Wymiana opinii i konfrontacja sądów to jeden z podstawowych celów konferencji naukowych. Dialog między uczestnikami podczas imprez naukowych jest prowadzony przy wielu okazjach, m.in. podczas dyskusji po sesjach referatowych i „w kulisach”, jednak

może mieć również postać zaplanowanej, publicznej wymiany opinii podczas specjalnej sekcji. Ta forma komunikacji jest określana jako „dyskusja panelowa”¹². Jak zdefiniowano w *Słowniku reformy*, jest to „dyskusja, której cechą charakterystyczną jest istnienie dwóch gremiów: dyskutującego (eksperti – panel) i słuchającego (audytorium – uczący się)” (Dyskusja. W: *Słownik reformy*). Dyskusja jest z reguły podzielona na dwie fazy: „w pierwszej fazie dyskusji, obserwowanej przez audytorium, wypowiadają się eksperci, wprowadzając w temat, następnie odbywa się dyskusja między członkami panelu. W drugiej fazie dyskusji głos może zabierać każda osoba wchodząca w skład audytorium” (Dyskusja. W: *Słownik reformy*).

Panel dyskusyjny jest publiczną dyskusją moderowaną. Jej przygotowanie stawia przed organizatorami liczne wyzwania, które trzeba koniecznie wziąć pod uwagę:

- 1) Dobór odpowiedniej sali. Jak wskazuje Sara Błaszczak, pomieszczenie, w którym jest realizowany panel dyskusyjny, nie może być ani zbyt małe, ani zbyt duże¹³ – najlepiej jeżeli będzie dopasowane do liczby słuchaczy biorących w nim udział (2019). Dodatkowo sala, w której jest prowadzony panel, musi umożliwiać takie rozsadzenie panelistów, by każdy z nich był w równym stopniu widoczny i słyszalny przez całe audytorium. Optymalne jest wykorzystanie do tego celu sceny lub podwyższonej platformy (ilustracja 2.4).

Ilustracja 2.4. Sala przygotowana do panelu dyskusyjnego

Źródło: Shabab, 2015.

¹² Dyskusja panelowa jest również jedną z metod dydaktycznych.

¹³ Przy wyborze zbyt dużego pomieszczenia znacząca część sali może pozostać pusta, co obniża prestiż wydarzenia (Błaszczak, 2019).

- 2) Wybór i zaproszenie panelistów. W dyskusji panelowej powinni brać udział eksperci. Podobnie jak w przypadku wykładów proszonych organizatorzy powinni wybrać i zaprosić odpowiednich uczestników dyskusji¹⁴. Roben J. Maaske podkreśla, że najlepiej, gdy paneliści mają różne punkty widzenia na temat wybrany jako przedmiot dyskusji (1938, s. 45). Zwraca również uwagę, że dobry panelista powinien dodatkowo:

- dzielić się opiniami i pomysłami bezpośrednio związanymi z tematem;
- zadawać pytania innym uczestnikom panelu i odpowiadać na pytania skierowane do niego;
- pomagać w kontrolowaniu, czy dyskusja ogranicza się do tematu i prezentowane są różne punkty widzenia;
- przyjąć odpowiedzialność jako jeden z członków panelu za rzucanie „piłką konwersacji” w tę i z powrotem między panelistami, aby uniknąć kłopotliwych przerw w dyskusji [martwej ciszy] (Maaske, 1938, s. 45; tłum. własne).

Liczba zaproszonych ekspertów nie powinna być zbyt duża. Biorąc pod uwagę, że w pierwszej fazie dyskusji każdy z panelistów wypowiada się przez kilka minut (około 5), po czym następuje dyskusja między nimi, która zajmuje tyle czasu, ile łącznie trwały wypowiedzi, można szacunkowo obliczyć, że czas przeznaczony na tę część to $(N \cdot 5) \cdot 2$ minut, gdzie N oznacza liczbę ekspertów. Zatem przy 5 uczestnikach panelu pierwsza faza będzie trwała około 50 minut. Do tego powinniśmy dodać czas przeznaczony na przywitanie ekspertów i wprowadzenie w temat dyskusji, które jest zadaniem moderatora. Przy tych samych założeniach pierwsza faza dyskusji 8 ekspertów z uwzględnieniem wprowadzenia będzie trwała około 1,5 godziny.

- 3) Wybór moderatora dyskusji. Jak wskazuje Maaske, do zadań moderatora dyskusji należy:

- przedstawienie panelistów, ogłoszenie i wyjaśnienie tematu wybranego do dyskusji i generalnie „przygotowanie sceny” do rozpoczęcia niczym nieskrępowanej wymiany poglądów;
- działanie jako „gospodarz”, integrowanie i kierowanie dyskusją wśród panelistów tak, aby dyskusja ograniczała się do tematu i by można było z niej wydobyć jak najwięcej wniosków;
- otwarcie dyskusji dla audytorium we właściwym czasie;
- zakończenie dyskusji poprzez podsumowanie punkt po punkcie wniosków wynikających z wkładu zarówno panelu, jak i audytorium (Maaske, 1938, s. 45, tłum. własne).

¹⁴ Paneliści mają tym samym status „gości specjalnych”.

Aby sprostać tym wymaganiom, osoba prowadząca panel dyskusyjny również powinna być ekspertem w obszarze, którego dotyczy dyskusja, a najlepiej także sprawnym organizatorem oraz cieszyć się autorytetem w środowisku uczestników konferencji. Dobrym rozwiązaniem jest obsadzenie w tej roli kierownika komitetu organizacyjnego lub przewodniczącego komitetu naukowego.

Dyskusja panelowa to forma wystąpienia, w której kilku nadawców komunikuje się najczęściej ze wszystkimi uczestnikami konferencji. Interakcja między nadawcami a odbiorcami jest elementem tej komunikacji, następuje jednak w drugiej fazie wystąpienia. Komunikacja odbywa się przede wszystkim w sferze werbalnej. Niezalecane jest stosowanie technik audiowizualnych – najczęściej podczas panelu wyświetla się na ekranie w sposób statyczny temat dyskusji, nazwiska panelistów oraz logotypy organizatora i sponsorów konferencji, treści te jednak nie powinny odwracać uwagi od samej dyskusji. Ze względu na szeroko przyjętą i szczegółową metodologię jej prowadzenia dyskusję panelową można uznać za formę o dość wysokim stopniu standaryzacji.

2.2.6. Prezentacja posteru/plakatu

Prezentacja posterów (od ang. poster – plakat) to popularna forma krótkich wystąpień, pozwalająca odbiorcom na nawiązanie bezpośredniego dialogu z nadawcami. Polega na prezentacji i dyskusji przy udostępnionych wszystkim uczestnikom plakatach naukowych. Wystąpienia te odbywają się podczas specjalnej sesji posterowej. Plakaty, przygotowane wcześniej przez ich autorów, powinny być wywieszone w wydzielonej przestrzeni poza salą obrad plenarnych czy sesji tematycznych – w westybulu, korytarzu, oddzielnym pomieszczeniu. Ich prezenyerzy stoją przy nich i – jeżeli spotkają się z zainteresowaniem uczestników, przedstawiają zilustrowane na posterze zagadnienia i rozmawiają na ich temat (ilustracja 2.5).

Ilustracja 2.5. Sesja posterowa podczas 111. Walnego Zgromadzenia Amerykańskiego Towarzystwa Mikrobiologicznego w Nowym Orleanie, 2019 r.

Źródło: Rose, 2015.

Poster naukowy jest zwykle wykonany w formacie zbliżonym do A1 (około 90 × 60 cm). Organizatorzy konferencji niekiedy ustalają z góry zalecany rozmiar plakatu, natomiast nie określają szczegółowo jego zawartości czy formy wykonania. Plakaty są często bogato ilustrowane, mają nawiązujące tematycznie tło, a układ treści jest bardzo zmienny. Kompozycja posteru jest zupełnie inna niż kompozycja tekstu pisanego czy wygłaszanego, gdyż jego zadaniem nie jest szczegółowa prezentacja danego zagadnienia i związanych z nim badań, a raczej krótkie obwieszczenie uzyskanych rezultatów oraz ułatwienie dyskusji z najbardziej zainteresowanymi specjalistami (Plakat naukowy. W: Wikipedia).

Sesje posterowe trwają zwykle od 1 do 2 godzin, przy tym na dużych, wielodniowych konferencjach i kongresach może ich być kilka w każdym dniu obrad¹⁵. Organizacja sesji posterowych umożliwia nieskrępowaną dyskusję bezpośrednio zainteresowanych tematem uczestników i łatwe nawiązywanie osobistych kontaktów, równocześnie jednak ogranicza wymianę opinii w szerszym gronie (Sesja plakatowa. W: Wikipedia).

2.2.7. Minireferat (doniesienie, pięciominutówka, *Lighting Talks*)

Minireferat to forma wystąpienia podobna do referatu naukowego, jednak przedstawiana w krótszym czasie – najczęściej od 5 do 10 minut. Inny jest również z reguły cel takiego wystąpienia – najczęściej jest nim zaprezentowanie sygnalnej informacji dotyczącej nowych projektów badawczych, idei, pomysłów, propozycji współpracy, rozwiązań, które dopiero wymagają pogłębionych badań i analiz w przyszłości, jednak już teraz warto nimi zainteresować środowisko specjalistów.

Formy tego rodzaju są obecne na konferencjach już od wielu lat, funkcjonują jednak pod różnymi nazwami: komunikat, doniesienie, pięciominutówka.

Na konferencjach międzynarodowych minireferaty są określane terminem *Lighting Talks* (błyskawiczna prezentacja). Sesje tych krótkich referatów pojawiły się pod koniec lat 90. XX wieku na konferencjach informatycznych „w celu umożliwienia indywidualnym prelegentom podzielenie się swoimi pomysłami i koncepcjami z osobami, które mają doświadczenie w danej dziedzinie” (*Lighting Talk*, 2021, tłum. własne). Ponieważ obejmowały wiele krótkich, zróżnicowanych tematycznie wystąpień, określono je terminem „*Data Blitz*”, co oznacza „nawał danych”.

Pojedyncza sesja minireferatów trwa zwykle od 30 do 60 minut, obejmuje około 10 takich wystąpień odbywających się jedno po drugim i – podobnie jak w wypadku referatów naukowych – kończy się dyskusją, podczas której słuchacze mogą zadawać pytania prelegentom.

¹⁵ Przykładem może być pięciodniowa konferencja American Association for Cancer Research (AACR), w czasie której jest prezentowanych podczas kilku sesji plakatowych ponad 5000 posterów (*Electronic Posters*, 2018).

2.2.8. Obrady stolikowe

Tak jak w przypadku sympozjum tematycznego, obrady stolikowe to nie tyle forma pojedynczego wystąpienia, ile wariant organizacji sesji, podczas której niewielkie grupy uczestników dyskutują przy „stolikach tematycznych”. Uczestnicy, którzy chcą wziąć udział w dyskusji na określony temat, muszą podczas rejestracji na konferencję zapisać się do konkretnego „stolika”, przy tym liczba miejsc jest zawsze ograniczona do kilku–kilkunastu osób. Obrady tego rodzaju trwają z reguły około 2 godzin i mogą być organizowane w różnorodnych wariantach:

- 1) ze względu na organizację miejsca obrad możemy wyróżnić:
 - dyskusje przeprowadzane przy oddzielnych stołach rozstawionych w jednej, dużej sali konferencyjnej; zaletą tego wariantu jest możliwość równoczesnej realizacji dyskusji nawet dla kilkunastu tematów równocześnie, o ile tylko pozwoli na to wielkość pomieszczenia; organizatorzy muszą jednak zadbać o zapewnienie odpowiedniej odległości między poszczególnymi grupami, tak by sobie wzajemnie nie przeszkadzały, a uczestnicy obrad nie mogą rozmawiać zbyt głośno;
 - dyskusje prowadzone przy stołach rozmieszczonych w różnych pomieszczeniach – w tym wariantcie uczestnicy mogą rozmawiać swobodnie, jednak liczba stolików (i zarazem tematów dyskusji) jest uzależniona od liczby pomieszczeń, którymi dysponują organizatorzy;
- 2) ze względu na możliwości zmiany „stolika”:
 - obrady bez możliwości zmiany stolika/tematu podczas sesji;
 - obrady umożliwiające jedną, dwie zmiany grupy dyskusyjnej; w tym wariantcie zmiana jest możliwa najczęściej w z góry ustalonym momencie sesji (np. w połowie);
 - obrady typu *Speed Geeking*. (Wariant ten jest szerzej opisany w podrozdziale 2.3.3);
- 3) ze względu na moderację dyskusji:
 - dyskusje niemoderowane (dyskusje swobodne); w przypadku tego wariantu zaletą dla użytkowników może być większa swoboda wypowiedzi i swobodniejsza atmosfera rozmowy, przypominająca rozmowy kularowe, jednak brak ukierunkowania i moderacji dyskusji może skutkować niską efektywnością dialogu i brakiem konstruktywnych wniosków i decyzji;

- dyskusje moderowane, w których wyznaczona osoba pełni funkcję moderatora; jej zadania są analogiczne jak moderatora panelu dyskusyjnego – dba przede wszystkim o to, by uczestnicy „trzymali się tematu” oraz żeby każdy mógł wziąć udział w dyskusji, a sama dyskusja przebiegała w sposób ściśle dotyczący zagadnienia i kulturalny; do zadań moderatora może należeć również przedstawienie uczestników, wprowadzenie w temat, zainicjowanie dyskusji, a także jej podsumowanie na koniec obrad.

Uwzględniając przedstawioną w podrozdziale 2.1 klasyfikację wystąpień, można podsumować, że obrady stolikowe są formą, w której kilku–kilkunastu uczestników odgrywa równocześnie role nadawców i odbiorców, pozostając długi czas we wzajemnej interakcji. Specyfika obrad najczęściej uniemożliwia wykorzystanie środków technicznych i multimedialnych, kanałem komunikacji pozostaje wyłącznie rozmowa. Obrady stolikowe najczęściej mają wyraźnie zdefiniowane reguły i przebieg, które powinny być zakomunikowane potencjalnym uczestnikom obrad na etapie rejestracji na konferencję. Niektóre warianty tej formy wystąpień cechują się wysokim stopniem standaryzacji.

2.2.9. Warsztaty

Wszystkie omawiane dotychczas formy wystąpień umożliwiały przede wszystkim pozyskanie lub wymianę informacji. Jediną formą oferującą uczestnikom możliwość zapoznania się z nowymi rozwiązaniami i narzędziami w praktyce są warsztaty.

Warsztaty „to zajęcia szkoleniowe prowadzone w grupie, polegające na wykorzystaniu wszystkich zasobów grupy w celu kształcenia umiejętności praktycznych” (Majewska-Gałęziak (red.), 1998, s. 46). Małgorzata Cisowska wskazuje, że w metodzie warsztatowej zachodzi uczenie przez doświadczenie, przeżywanie oraz rozumienie, a aktywność prowadzącego powinna zostać ograniczona do minimum na rzecz aktywności uczestników (Cisowska, s. 1).

Warsztaty są formą wystąpienia o wysokim poziomie interakcji, w której jeden prowadzący (trener)¹⁶ komunikuje się z ograniczoną liczbą uczestników, przy tym komunikacja ma charakter grupowy, a role nadawcy i odbiorcy są zmienne w czasie.

2.2.9.1. Organizacja sekcji warsztatowych

Warsztaty na konferencjach naukowych organizowane są dla grup uczestników, którzy wcześniej muszą zadeklarować w nich swój udział. Często są wydarzeniami płatnymi dodatkowo, co powinno mieć swoje odzwierciedlenie w informacjach o konferencji oraz w formularzu zgłoszeniowym. W programie konferencji umieszczane są w oddzielnych sekcjach, czasem dzień przed lub dzień po głównych obradach. Dzięki temu uczestnicy, którzy nie biorą w nich udziału, mogą przyjechać na następny dzień po „dniu warsztatowym” lub wyjechać bezpośrednio po zakończeniu obrad głównych.

¹⁶ Niekiedy warsztaty prowadzi zespół trenerów.

Warsztaty są formą wymagającą zapewnienia dłuższego czasu, w zależności od tematyki i trenera mogą trwać od godziny do nawet kilku godzin, więc z reguły, także na dużych konferencjach, organizuje się ich zaledwie kilka, mogą być natomiast podstawową formą aktywności na konferencjach szkoleniowych.

2.2.9.2. Dobór tematów i trenerów

Do zadań komitetu naukowego należy wybór tematów projektowanych warsztatów oraz odpowiedni dobór prowadzących. Organizatorzy mogą w tym celu rozważyć trzy warianty:

- 1) Zaproponować określony temat warsztatów i zaprosić do ich prowadzenia wybranego eksperta – w roli eksperta może wystąpić zarówno pracownik jednostki naukowej organizującej konferencję, jak też ekspert zewnętrzny. W tym drugim przypadku organizacja warsztatów może wiązać się z koniecznością sfinansowania wynagrodzenia dla trenera.
- 2) Zaoferować prowadzenie warsztatów uczestnikom konferencji (bez precyzyjnego określania tematu) i uzależnić organizację od nadesłanych zgłoszeń, które w wypadku tej formy wystąpienia powinny uwzględniać dodatkowo scenariusz warsztatów¹⁷.
- 3) Zaoferować przeprowadzenie warsztatów sponsorom konferencji. Rozwiązanie to jest często wykorzystywane na konferencjach, jako forma „barterowej” współpracy ze sponsorami, pozwalającej im na promocję ich rozwiązań, narzędzi i usług. Możliwość praktycznego „przećwiczenia” wykorzystania tych rozwiązań jest również cenna dla uczestników konferencji.

2.2.9.3. Poświadczenie udziału w warsztatach

Ze względu na szkoleniowy charakter zajęć warsztatowych warto przygotować dla uczestników warsztatów oddzielne poświadczenie udziału w takich zajęciach, niezależnie od zaświadczenia o udziale w konferencji.

2.2.10. Zestawienie cech formalnych rodzajów wystąpień

W tabeli 2.1 podsumowano właściwości form wystąpień, opisanych w podrozdziałach 2.2.1–2.2.9, wykorzystując 5 kryteriów opisu, przedstawionych w podrozdziałach 2.1.1–2.1.5.

¹⁷ Scenariusz warsztatów powinien być opracowany na podstawie zakładanych przez prowadzącego celów i spodziewanych efektów, opisujących planowany rodzaj i poziom umiejętności osiągniętych przez uczestników.

Tabela 2.1. Charakterystyka wybranych form wystąpień konferencyjnych

Forma wystąpienia	Liczba nadawców	Liczba odbiorców	Czas wystąpienia	Poziom interakcji	Kanał przekazu	Stopień standaryzacji
Wykład	jeden	wszyscy uczestnicy (podczas sesji plenarnych); duża grupa uczestników (podczas sesji tematycznych)	długi	niski	audialny / audiowizualny	niski
Pokaz	jeden lub kilku	wszyscy uczestnicy (podczas sesji plenarnych); duża grupa uczestników (podczas sesji tematycznych)	długi	niski / interakcja odroczone	audialny / audiowizualny	niski
Referat naukowy	jeden lub kilku	wszyscy uczestnicy (podczas sesji plenarnych); duża grupa uczestników (podczas sesji tematycznych)	średni	interakcja odroczone	audiowizualny / audialny (rzadko)	średni
Symposium tematyczne	jeden lub kilku	duża grupa uczestników (podczas sesji tematycznych)	średni	interakcja odroczone	audiowizualny / audialny (rzadko)	średni
Dyskusja panelowa	kilku	wszyscy uczestnicy (podczas sesji plenarnych); duża grupa uczestników (podczas sesji tematycznych)	długi	interakcja odroczone / niski	audialny	wysoki
Prezentacja posteru	jeden / kilku (rzadko)	mała grupa	krótki	wysoki	audiowizualny	średni / wysoki
Minireferat	jeden	duża grupa uczestników (podczas sesji tematycznych)	krótki	interakcja odroczone	audiowizualny	wysoki
Obrady stolikowe	kilku*	mała grupa	krótki	wysoki	audialny	wysoki
Warsztaty	jeden lub kilku	grupa uczestników**	długi	wysoki	audialny / audiowizualny	średni

* Podczas obrad stolikowych zachodzi wymiennność ról nadawców i odbiorców.

** Uczestnicy warsztatów stanowią pod względem ilościowym zespół pośredni między małą a dużą grupą.

Źródło: opracowanie własne.

2.3. Formaty wystąpień konferencyjnych

Organizatorzy konferencji mogą zaproponować uczestnikom sesje przebiegające według określonego wzorca formalnego, obejmującego zestaw zestandaryzowanych cech. Wzorzec ów jest określany terminem „format wystąpienia”¹⁸. W podrozdziale przedstawiono wybrane formaty konferencyjne.

2.3.1. TED i TEDtalks

TED (ang. *Technology, Entertainment and Design* – Technologia, rozrywka i dizajn) to format i marka konferencji naukowych organizowanych początkowo przez amerykańską fundację Sapling Foundation¹⁹. Od 1990 roku konferencja jest organizowana co-rocennie, a od 2006 roku wszystkie wystąpienia konferencyjne są udostępniane online na licencji Creative Commons na stronie www.ted.com oraz na kanale TEDtalks w serwisie YouTube. Celem konferencji jest przede wszystkim popularyzacja wiedzy i „idei wartych propagowania”.

Wystąpienia na konferencjach TED mają formę prelekcji²⁰, wygłaszanych przez zaproszonych mówców:

prelegenci na konferencji są wybierani przez nasz zespół kuratorski, który identyfikuje i bada ważne pomysły i innowacje. Zapraszamy wybitnych naukowców, pedagogów, badaczy, filantropów, ekologów, naukowców, technologów, artystów, aktywistów i inne osoby do wzięcia udziału i wygłoszenia krótkich wykładów – naszego autorskiego TEDtalks – w swoich dziedzinach badań i wiedzy (About Conferences).

Zgodnie z przyjętym na konferencji standardem każdy prelegent ma maksymalnie 18 minut na zaprezentowanie wystąpienia. Ma ono najczęściej postać miniwykładu, wygłaszanego z wyznaczonego miejsca na scenie, co upodabnia prelekcje do teatralnego „show jednego aktora”. Niektórym wystąpieniom towarzyszą prezentacje multimedialne, jednak w wielu prelekcjach mamy do czynienia wyłącznie z przekazem werbalnym.

¹⁸ Pojęcie „formatu” jest najczęściej odnoszone do całej sesji, ponieważ z reguły w obrębie pojedynczej sesji stosuje się ujednolicone formy wystąpień. Jeżeli określony format jest wymagany dla wszystkich wystąpień prezentowanych podczas konferencji, mamy do czynienia z określonym „formatem konferencji”.

¹⁹ Obecnie organizacją konferencji zarządza organizacja TED Conferences LLC. Format konferencji jest również udostępniany w postaci licencji dla wszystkich organizacji, które zaakceptują reguły licencjodawcy. Organizują one własne konferencje, określane marką TEDx.

²⁰ Na konferencjach TED obecne są również inne formy wystąpień, w tym: wywiady, debaty, warsztaty, zajęcia, interaktywne wystawy (About Conferences).

Wykorzystanie formatu TED (a w szczególności marki) dla niezależnej konferencji, określanej jako TEDx wiąże się z koniecznością uzyskania bezpłatnej licencji, która wymaga zaakceptowania dwóch podstawowych reguł:

- konferencja musi być imprezą non profit;
- prelegenci nie otrzymują wynagrodzeń i zgadzają się na publikację wystąpień na koncie TEDx w portalu YouTube na licencji otwartej.

2.3.2. Referaty z predefiniowanym rytmem prezentacji

Oddzielną grupę formatów stanowią wystąpienia, w których z góry określono czas oraz rytm przekazywanych treści. Referaty takie są oparte na prezentacjach multimedialnych odtwarzanych w sposób zautomatyzowany. Opis formatu z reguły narzuca zarówno czas wyświetlania pojedynczych slajdów, jak też czas trwania całej prezentacji.

2.3.2.1. *Pecha Kucha*

Pecha kucha oznacza w jęz. japońskim czat, pogawędkę. Jest to format prezentacji i wystąpienia zaproponowany w 2003 roku przez dwoje architektów pracujących w Japonii, Astrid Klein i Marka Dythama, jako odpowiedź na problem przedłużających się wystąpień na konferencjach i kongresach architektonicznych.

Początkowo był wykorzystywany do prezentowania projektów z dziedzin kreatywnych, np. sztuki, mody, architektury, jednak z czasem upowszechnił się również na konferencjach z innych dziedzin.

Prezentacja *Pecha Kucha* składa się dokładnie z 20 slajdów, z których każdy jest wyświetlany przez 20 sekund. Całe wystąpienie trwa zatem dokładnie 6 minut i 40 sekund. Slajdy przełączane są automatycznie. Prezentacja zawiera wyłącznie obrazy, które ilustrują narrację przedstawianą przez prowadzącego. Zastosowanie takiej formuły wystąpienia wymaga od prelegenta znakomitego panowania nad przekazywanym materiałem oraz kontroli czasu wypowiedzi, w efekcie jednak zwiększa dynamikę oraz żywiołowość przekazu, a relatywnie krótki czas trwania prezentacji zapewnia skupienie i uwagę odbiorców.

Sesje prezentacji *Pecha Kucha* organizowane są podobnie do typowych sesji referatowych, trwają jednak krócej, ze względu na skrócony czas pojedynczych wystąpień. Podobnie jak w wypadku referatów naukowych, dyskusja z odbiorcami wystąpienia odbywa się po wystąpieniach.

2.3.2.2. *Ignite (Ignite Talks)*

Ignite to podobny do *Pecha Kucha* format wystąpień, zapoczątkowany w 2006 roku w środowisku amerykańskich specjalistów z zakresu nowoczesnych technologii. Wydarzenia realizowane według tego schematu, określane mianem *Ignite Talks*, były organizowane dotychczas przez ponad 350 zespołów organizacyjnych, obejmujących miasta, uczelnie, placówki rządowe i firmy. Ostatnia konferencja odbyła się w trybie zdalnym, w dniach 21–23 września 2021 roku.

Prezentacje *Ignite* składają się z 20 automatycznie przełączanych slajdów, z których każdy jest wyświetlany 15 sekund. Całe wystąpienie trwa 5 minut, co upodabnia ten format do omówionych wcześniej „pięciominutówek”, narzuca jednak prelegentowi podobny rytm jak w formacie *Pecha Kucha*.

W prezentacji multimedialnej *Ignite* można stosować zarówno obrazy (1 grafika na slajd), jak też tekst (maksymalnie 7 słów na slajd).

2.3.3. *Speed Geeking*

*Speed Geeking*²¹ to wariant dyskusji stolikowych o moderowanym przebiegu, których celem nie jest jednak dłuższa debata nad określonym tematem, lecz szybki przegląd różnorodnych zagadnień, przedstawianych przez nadawców przy kolejnych stanowiskach. Sesje tego rodzaju są organizowane w dużym pomieszczeniu, w którym rozstawionych jest kilka lub kilkanaście stolików, najczęściej po obwodzie koła. Przy każdym stanowisku jest prezynter, którego zadaniem jest przekazanie w ciągu kilku minut treści wystąpienia. Przekaz może przybierać przy tym różnorodne formy – od pokazu poprzez mikroreferat, aż po krótkie dyskusje na wybrany temat. Nadawcy dzielą się narzędziami, ćwiczeniami instruktażowymi, innowacyjnymi pomysłami i/lub strategiami, które mogą zaangażować słuchaczy. Uczestnicy sesji są podzieleni na kilkuosobowe grupy, które co pewien ustalony czas (najczęściej 5–10 minut) przechodzą do kolejnego „stolika”. Każda grupa po kolei odwiedza każdą krótką prezentację, aż wróci na początek. Wszystkie prezentacje powinny umożliwiać uczestnikom interakcję z prezynterami.

Z perspektywy nadawcy wystąpienia tego rodzaju są alternatywą dla prezentacji plakatu lub minireferatu, przy czym *Speed Geeking* łączy w sobie zalety obu tych krótkich form komunikacji – możliwość dotarcia z przekazem do wszystkich uczestników sesji, charakterystyczną dla referatów, z bezpośrednią interakcją umożliwiającą wymianę opinii, cechującą przedstawienie posteru.

Nad przebiegiem całej sesji czuwa moderator, którego zadaniem jest przede wszystkim wyjaśnienie uczestnikom zasad sesji, a podczas jej trwania sygnalizowanie czasu zakończenia „spotkania” i konieczności przejścia do kolejnego stolika.

Czas trwania sesji *Speed Geeking* zależy od liczby stanowisk, z reguły jednak nie przekracza 1,5 godziny.

Jak już nadmieniono w podrozdziale poświęconym dyskusjom stolikowym, organizacja „szybkich spotkań z ekspertami” wymaga zapewnienia odpowiednio dużego pomieszczenia, w którym będzie możliwe rozstawienie wszystkich stanowisk. Trzeba również uwzględnić fakt, że nawet jeżeli stanowisk jest dość dużo, prawdopodobnie w takiej sesji nie będą mogli wziąć udziału wszyscy uczestnicy konferencji (10 stolików pozwala zaangażować 50–60 odbiorców), organizatorzy powinni zatem rozważyć możliwość wcześniejszego zapisu chętnych.

²¹ Ponieważ nazwa *Speed Geeking* nawiązuje do organizacji „szybkich randek” (ang. *Speed Dating*), w wolnym tłumaczeniu można ją określić jako „szybkie spotkanie z ekspertem”.

Organizatorzy konferencji, planując jej przebieg, mogą zaproponować uczestnikom wiele różnych form wystąpień. Ich dobór zależy m.in. od tematyki (dziedziny) i charakteru imprezy, posiadanych możliwości lokalowych, zasobności budżetu konferencyjnego, a przede wszystkim od stawianych sobie celów. Ze względu na zróżnicowanie formalne wystąpień, obejmujące m.in. liczbę nadawców i odbiorców, ich poziom interakcji, czas wystąpienia i stopień standaryzacji, komitet organizacyjny może w elastyczny sposób kształtować program wydarzenia, dbając równocześnie o urozmaicenie przebiegu konferencji oraz zaspokojenie potrzeb uczestników.

Wnioski

1. Wystąpienie konferencyjne to przekaz informacji, kierowany do uczestników konferencji, przygotowany według określonych reguł.
2. Organizatorzy konferencji mogą zaproponować zróżnicowany wachlarz rodzajów wystąpień; czynnikami różnicującymi poszczególne typy wystąpień są: liczba nadawców i odbiorców; czas wystąpienia; poziom interakcji nadawców i odbiorców; kanał przekazu.
3. Wśród typów wystąpień można wymienić te, które są już dobrze ugruntowane w historii, jak np. wykład, pokaz, referat naukowy, dyskusja panelowa czy plakat, jak też formy nowsze, jak minireferaty lub odmiany „prezentacji błyskawicznych”.
4. Format wystąpienia to wzorzec, obejmujący zestaw zestandaryzowanych form. Standaryzacji mogą podlegać wybrane właściwości wystąpień konferencyjnych, np. czas trwania wystąpienia lub jego rytm. Przykłady różnych formatów: TED i TEDtalks, Pecha Kucha, Ignite (Ignite Talks), Speed Geeking.

Bibliografia

- About Conferences. TED. Ideas worth spreading. Available on: <https://www.ted.com/about/conferences>
- Bańko, M. (2010). Panel dyskusyjny i dyskusja panelowa. W: Poradnia językowa PWN. Dostępny w: <https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/panel-dyskusyjny-i-dyskusja-panelowa;11321.html>
- [Book of the Week... (2018)] Book of the Week – Anatomy of Plants with an Idea of a Philosophical History of Plants and Several Other Lectures... Available on: <https://openbo-ok.lib.utah.edu/tag/royal-society/>
- Cisowska, M. Warsztat psychologiczny jako metoda uczenia się. W: Profesor.pl Serwis edukacyjny. Dostępny w: https://www.profesor.pl/mat/pd2/pd2_m_cisowska_030617.pdf
- Dyskusja panelowa. W: Słownik reformy. Dostępny w: <http://nauczyciel.wsipnet.pl/serwisy/reforma/slownik/d06.htm>

- Electronic Posters (2018). In: 109th AACR Annual Meeting 2018. Available on: <https://aacr18.posterview.com/nosl>
- Kohl, A. T. (2012). Revisioning Art History: how a century of change in imaging technologies helped to shape a discipline. *VRA Bulletin*, 39(1), pp. 1–13. Available on: <https://online.vraweb.org/index.php/vrab/article/view/120/124>
- Kortez, M. B. (2016). Kodak Carousel Projectors Revolutionized the Lecture. In: *EdTech-Magazine.com*. Available on: <https://edtechmagazine.com/higher/article/2016/09/kodak-carousel-projectors-revolutionized-lecture>
- Krajewski, M. R. (2020). O metodologii nauk i zasadach pisarstwa naukowego. Płock: Oficyna Wydawnicza Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica WN Novum Sp. z o.o. Dostępne również w postaci elektronicznej: <https://kpbc.umk.pl/publication/245930>
- Kulik, W. (2013). Historia projektorów: rozwój technologii wyświetlania obrazu – infografika. Dostępny w: <https://www.benchmark.pl/aktualnosci/historia-projektorow-rozwoj-technologie-infografika.html>
- Lighting Talk (2021). In: Wikipedia. The free encyclopedia. Available on: https://en.wikipedia.org/wiki/Lightning_talk
- Maaske, R. J. (1938). Using the Panel Discussion Method in High School Teaching. *The High School Journal*, 21(2), pp. 44–72. Available on: <http://www.jstor.org/stable/40361104>
- Magic Lantern. In: Wikipedia. The free encyclopedia. Available on: https://en.wikipedia.org/wiki/Magic_lantern
- Majewska-Gałęziak, A. (red.) (1998). Metoda warsztatowa w kształceniu umiejętności interpersonalnych. Katowice: Wydawnictwo Naukowe Ślask.
- Plakat naukowy. W: Wikipedia. Wolna encyklopedia. Dostępny w: https://pl.wikipedia.org/wiki/Plakat_naukowy
- Rose, S. (2015). Printed poster session.jpg. In: Wikipedia, the free encyclopedia [online]. Available on: https://en.wikipedia.org/wiki/File:Printed_poster_session.jpg. Licencja: Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0
- Science made visible: drawings, prints, objects (2018). In: The Royal Society. Available on: <https://royalsociety.org/science-events-and-lectures/2018/07/visible-science/>
- Science made visible: drawings, prints, objects, [b.d.]. In: Google Arts & Culture. Available on: <https://artsandculture.google.com/exhibit/science-made-visible-drawings-prints-objects/zAKSobbRe6LpIA>
- Sesja plakatu. W: Wikipedia. Wolna Encyklopedia. Dostępny w: https://pl.wikipedia.org/wiki/Sesja_plakatowa
- Shabab, M. (2015). Panel Discussion stage.JPG. In: Wikimedia Commons, the free media repository. Available on: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Panel_Discussion_stage.JPG. Licencja: Creative Commons Attribution-Share Alike 4.0 International
- Takahashi method (2020). In: Wikipedia. The Free Encyclopedia. Available on: https://en.wikipedia.org/wiki/Takahashi_method
- Wykład. W: Encyklopedia PWN. Dostępny w: <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/wyklad;3998805.html>
- Wykład 1. W: Słownik języka polskiego PWN. Dostępny w: <https://sjp.pwn.pl/sjp;/2539398>